

Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo (LBI) 42 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad emitentai yra prižiūrimi finansų rinkos dalyviai. LBI 42 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad Lietuvos bankas, prižiūrdamas, kaip prižiūrimi finansų rinkos dalyviai laikosi finansų rinką reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatytų reikalavimų, atlieka Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymo (VPI) ir Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymo (FPRI) Lietuvos bankui priskirtas funkcijas. Savo ruožtu FPRI 93 straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatyta, kad Lietuvos bankas atlieka kompetentingai institucijai priskirtas funkcijas, apibrėžtas Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 596/2014 dėl piktnaudžiavimo rinka (toliau – Reglamentas).

Dėl pranešimų apie viešai neatskleistą informaciją

Lietuvos bankas nustatė, kad dažnu atveju emitentų pranešimuose apie viešai neatskleistą informaciją (VNI), skelbiamuose Centrinės reglamentuojamos informacijos bazės (CRIB) kategorijoje „Esminiai įvykiai“, neatskleidžiamas įvykio poveikis emitentui. Siekdamas neapkrauti rinkos dalyvių dideliu informacijos srautu, kuriame „pasimestų“ svarbiausi faktai, kiekvienu atveju emitentas turėtų įvertinti, ar konkreti informacija atitinka visus Reglamento 7 straipsnyje nustatytus požymius. Kaskart būtinas informacijos ir jos galimo poveikio finansinių priemonių kainai vertinimas, ypač kai tai netiesiogiai su emitentu susijusi informacija (pvz., susijusi su dukterinėmis įmonėmis). Neretai iš pateikto pranešimo galima numanyti, ar planuojamas sandoris, tam tikras įvykis turės teigiamos ar neigiamos įtakos verslui, tačiau objektyvios, faktais ar skaičiavimais pagrįstos informacijos, leidžiančios įvertinti sandorio poveikį emitentui ir atitinkamai jo finansinių priemonių kainai, nepateikiama.

Siekdamas, kad informacija suteiktų investuotojams galimybę priimti pagrįstus investicinius sprendimus, Lietuvos bankas rekomenduoja atskleisti ir svarbiausias su sandoriu (įvykiu) susijusias detales, kurios leistų suprasti, kodėl šis įvykis, tikimasi, turės reikšmingą poveikį. Dažnu atveju pranešimuose apie planuojamus (sudarytus) sandorius pateiktos informacijos nepakanka, kad būtų galima nustatyti bent preliminarią sandorio vertę ir atitinkamai palyginti su bendrovės turtu arba kitais rodikliais, įvertinti, kokios įtakos sudarytas sandoris gali turėti emitento turtui, finansinei būklei, konkurencinei padėčiai rinkoje arba įmonės veiklos perspektyvoms. Nuo šios informacijos analizės rezultatų priklauso rinkos dalyvių investiciniai sprendimai – rinkos dalyviai, matydami, kad sandoris buvo sudarytas nepalankiomis emitentui sąlygomis, gali nuspręsti nepirkti emitento išleistų finansinių priemonių arba netgi parduoti jau turimas, ir atvirkščiai.

Lietuvos bankas primena, kad skelbiant periodinę informaciją būtina įvertinti, ar ši informacija turi Reglamento 7 straipsnyje nustatytų VNI požymių. Atsižvelgiant į Lietuvos banko Finansų rinkos priežiūros komiteto 2023 m. vasario 21 d. sprendimu Nr. V 2023/(1.160.E-9004)-441-30 patvirtintų Informacijos atskleidimo [gairių](#) 53 punktą, informacija, atitinkanti VNI požymius, turi būti nedelsiant atskleista, kaip tai nustatyta Reglamento 17 straipsnyje. Tokiu atveju nepakanka paskelbti tik tarpinio laikotarpio rezultatus CRIB kategorijoje „Tarpinė informacija“. Turi būti paskelbtas ir atskiras pranešimas apie nustatytą VNI, o tokiai informacijai iki jos viešo atskleidimo teisės aktų nustatyta tvarka taikomi Reglamento 14 straipsnyje įtvirtinti draudimai.

Dėl VNI sąrašų sudarymo, emitentų vadovaujamas pareigas einančių ir į VNI sąrašus įtrauktų asmenų prekybos emitentų išleistomis finansinėmis priemonėmis

Veikdamas pagal priskirtą kompetenciją Lietuvos bankas stebi emitentų skelbiamą informaciją. Gavęs pranešimą apie VNI paskelbimo atidėjimo faktą, Lietuvos bankas visada retrospektyviai peržiūri prekybą konkretaus emitento vertybiniais popieriais, siekdamas išsiaiškinti galimus prekybos naudojantis VNI atvejus.

2023 m. Lietuvos bankas nustatė net 7 atvejus, kai emitentų vadovaujamas pareigas einantys ir (arba) į VNI sąrašus (tiek nuolatinius, tiek susijusius su konkrečia VNI) įtraukti asmenys VNI paskelbimo atidėjimo laikotarpiu vykdė prekybą emitento išleistomis finansinėmis priemonėmis. Nors konstatuotas tik vienas pasinaudojimo VNI faktas, tokia emitentų vadovaujamas pareigas einančių asmenų ar kitų darbuotojų prekybos finansinėmis priemonėmis praktika vertinama kaip ydinga ir kenkianti Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkos

skaidrumui ir investuotojų pasitikėjimui Lietuvos emitentais bei jų vadovybe.

Tuo remdamasis Lietuvos bankas dar kartą atkreipia dėmesį į tai, kad Reglamento nustatytas draudimas naudotis VNI taikomas bet kuriam fiziniam ar juridiniam asmeniui, jeigu tam asmeniui žinoma ar turėtų būti žinoma, kad tai yra VNI. Asmenys, kurie yra emitento administracinių, valdymo ar priežiūros organų nariai, visada turi informacinį pranašumą prieš kitus investuotojus. Vadovaujamos pozicijos bendrovėse, kurių vertybiniais popieriais prekiaujama reguliuojamoje rinkoje, įpareigoja asmenis laikytis aukščiausių elgesio finansų rinkose standartų ir priimant investicinius sprendimus objektyviais kriterijais įvertinti informaciją, kurios naudojimas vykdant prekybą finansinėmis priemonėmis yra griežtai sureguliuotas. Dėl šios priežasties emitentų vadovaujamas pareigas einančių asmenų prekyba yra atidžiai stebima tiek kitų investuotojų, tiek Lietuvos banko. Atliekant finansų rinkos priežiūrą galioja prezumpcija, kad investicinis sprendimas realizuojamas neteisėtai pasinaudojant VNI, jei asmuo, kuris eina vadovaujamas emitento pareigas ir (arba) yra įtrauktas į VNI žinančių asmenų sąrašus, iki VNI paskelbimo savo arba trečiojo asmens labai tiesiogiai arba netiesiogiai įsigyja ar parduoda arba bando įsigyti ar parduoti finansines priemones, su kuriomis ta informacija susijusi. Ši prezumpcija nedaro poveikio asmens teisei į gynybą, tačiau įrodyti savo veiksmų teisėtumą privalo pats emitento vadovaujamas pareigas einantis ir (arba) į VNI sąrašus (tiek nuolatinis, tiek susijusius su konkrečia VNI) įtrauktas ir investicinį sprendimą realizavęs asmuo.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Lietuvos bankas rekomenduoja emitentų vadovaujamas pareigas einantiems asmenims, taip pat asmenims, esantiems bendrovės VNI žinančių asmenų sąrašuose, prieš priimant ir realizuojant investicinius sprendimus įsitikinti, kad bendrovėje nėra VNI. Savo ruožtu emitento VNI valdymo tvarka ir procesai turėtų užtikrinti, kad vadovaujamas pareigas einantys asmenys, taip pat asmenys, esantys bendrovės VNI žinančių asmenų sąrašuose, būtų informuoti apie VNI egzistavimo faktą ir iki šios informacijos viešo atskleidimo nerealizuotų investicinių sprendimų.

Dėl informacijos apie opcionų įgijimą ir pasinaudojimo opciono teise paskelbimo

Lietuvos bankas 2023 m. nustatė atvejų, kai emitentų vadovaujamas pareigas einantys asmenys netinkamai pranešė (nepranešė) apie sandorius, susijusius su opcionų įgijimu ar pasinaudojimu opciono teise.

Atsižvelgdamas į tai, Lietuvos bankas primena, kad, be Reglamento 19 straipsnio 7 dalyje nurodytų sandorių, reikia pranešti apie visus sandorius, kuriuos vadovaujamas pareigas einantys asmenys vykdo savo labui ir kurie emitentų atveju susiję su jų akcijomis ar skolos priemonėmis arba su jomis susijusiomis išvestinėmis ar kitomis finansinėmis priemonėmis (įskaitant vadovams suteiktą akcijų pasirinkimo sandorį (opcioną)).

Pasirinkimo sandorio (opciono), kaip finansinės priemonės, sąvoka apima ne tik tokio sandorio sudarymą, bet ir jo vykdymą, todėl pranešimas apie vadovų ir su jais glaudžiai susijusių asmenų sudarytus pasirinkimo sandorius turi būti teikiamas tiek juos sudarius, tiek įgyvendinus (nepriklausomai nuo to, ar pasinaudota teise įgyti atitinkamų finansinių priemonių), t. y. vadovaujamas pareigas einantys ir su jais glaudžiai susiję asmenys pranešimus apie akcijų pasirinkimo sandorius (opcionus) turėtų pateikti du kartus: ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo tokio pasirinkimo sandorio (opciono) sudarymo (pasirašymo) ir ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo jo įvykdymo dienos.

Papildomai atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad vadovaujamas pareigas einantys asmenys turėtų įvertinti, ar įgyjant opciono teisę neperžengiamos VPI 15 straipsnyje nustatytos ribos ir nekyla pareiga pranešti apie akcijų paketo įgijimą. Jeigu sudaromas sandoris dėl akcijų ar kitų finansinių priemonių, dėl kurių įsigijimo balsavimo teisės bus įgytos ateityje (pvz., asmeniui sudarius pasirinkimo sandorius (opcionus), suteikiančius teisę ateityje įsigyti balso teisę suteikiančių akcijų, ar pan.), ir todėl, įvertinus asmens jau turimas balsavimo teises, peržengiama riba, vadovaujantis VPI 17 ir 18 straipsnių nuostatomis, pranešimas teikiamas du kartus: 1) pranešama apie finansinių priemonių (opcionų), suteikiančių teisę ateityje įsigyti akcijų, įgijimą ir nurodoma teisės įsigyti akcijų galiojimo termino pabaigos data (opciono realizavimo data); 2) suėjus nustatytam terminui – pasinaudojus suteikiamomis teisėmis, pranešama apie akcijų (ar kitų finansinių priemonių) suteiktą balsavimo teisių įgijimą. Asmeniui negavus (neįsigijus) akcijų ar kitų numatytų finansinių priemonių ir jų suteikiamų balso teisių (nepasinaudojus opciono teise), turi būti skelbiamas atskiras pranešimas apie balsų netekimą.